

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНСЬКИХ МОВ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Дацьо О.Г., Швед Е.В., Яцків О.М.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ З КУРСУ
«ЛАТИНСЬКА МОВА»

МОРФОЛОГІЯ

Частина I

Ужгород – 2022

УДК 811.124'36 (076)

Ш 34

Навчально-методичні розробки з курсу «Латинська мова». Морфологія.
Частина I. / Уклад. доц. Е. В. Швед., ст.викл. О.М.Яцків, ст.викл. О.Г.Дацьо –
Ужгород: УжНУ, 2022 . – 45с.

Затверджено на засіданні кафедри романських мов та зарубіжної літератури.
Протокол № 8 від 10.05.2022 р.

Затверджено Вченою радою факультету іноземної філології ДВНЗ «УжНУ».
Протокол №5 від 11.07.2022 р.

Вступні відомості

Відповідно до вимог діючої програми з латинської мови пропонується навчально-методичний посібник спрямований на те, щоб підготувати студентів до читання (зі словником) оригінальних текстів римських авторів, сприяти розумінню та засвоєнню наукової термінології зі спеціальності, розширенню та поглибленню загальнолінгвістичного кругозору.

Навчально-методична розробка включає тексти для перекладу з латинської мови на українську (розділ «Морфологія»), які підібрані та розподілені відповідно до програмового граматичного матеріалу. У I частину включені такі розділи граматики: 1.Іменник та його граматичні категорії (I-V відміни іменників). 2.Прикметник та його граматичні категорії (I-III відміни прикметників). 3.Дієслово та його граматичні категорії (Часи системи інфекта. Часи системи перфекта).

Пропонуваний навчальний посібник рекомендується використовувати для систематичної перевірки засвоєння матеріалу кожної теми, оскільки містить тестові завдання до текстового граматичного матеріалу.

Цей посібник є допоміжним джерелом з латинської мови і розрахований на студентів першого курсу гуманітарних факультетів денного та заочного відділень.

I. НАВЧАЛЬНІ ТЕКСТИ ДО ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ ГРАМАТИКИ

Теми: I відміна іменників. Теперішній час дійсного способу допоміжного дієслова esse.

De Italia

Lingua Latīna est lingua antīqua. Italia est terra Eurōpae et patria linguae Latīnae. Roma est in Italia. Lingua Latīna est lingua poetārum Romae antīquae. Multis pugnis et multis victoriis Roma clara est. Sicilia est magna insūla Eurōpae inter Italiam et Afrīcam. In ora Siciliae est Aethna. Nota est audacia nautārum Romanōrum. Roma clara est doctrīna et littēris.

De terris Eurōpae

In Eurōpā multae terrae sunt: Italia, Graecia, Germania, Britannia, Gallia, Polonia, Bohemia, Slovenia, Scotia, Hungaria alias Pannonia, Hispania, Belgia, Helvetia, Romania, et multae aliae. Patria nostra in Eurōpā sita est. Nomen patriae nostrae est Ucraina. Patria nostra est terra magna et pulchra. Historia patriae nostrae clara est.

De Italia et de Graecia

Lingua Latīna est lingua antiqua. Lingua Latīna et lingua Graeca sunt linguae antiquae. Italia est terra Eurōpae et patria linguae Latīnae. Roma est in Italia. Lingua Latīna est lingua poetārum Romae antiquae. Multis pugnis et victoriis Roma clara est. Sicilia est magna insūla Eurōpae inter Italiam et Afrīcam sita. In ora Siciliae est Aethna. Nota est audacia nautārum Graeciae. Athēnae in Graecia sunt. Athēnae clarae sunt doctrīna et littēris.

De Ukrainā

Patria nostra est Ucraina (Roxolania). In patria nostra silvae multae sunt, quae bestiis et plantis abundant. Ucraina in Europa sita est. Terrae patriae nostrae finitimae sunt Polonia, Hungaria, Dacoromania, Moldovia et cetērae. Multis pugnis et multis victoriis Ucraina clara est. Nota est audacia incolārum Ucrainae. Patria nostra doctrīna et littēris egregia est.

Tema: Praesens indicativi activi. Imperativus praesentis activi.

De luna

Forma lunae rotunda est. Luna terrae propinqua est. Luna et stellae noctu terram illustrant. Luna saepe figuram litterae C habet. Non semper lunam videmus. Umbra terrae interdum obscurat lunam. Luna nautis grata est. Luna et stellae nautis viam monstrant. Nautis multae stellae notae sunt.

De Sicilia

Sicilia est magna insula Europae, inter Italiam et Africam sita. Incolae Siciliae agricolae et nautae sunt. Agricolae arrant et colunt terram, nautae navigant. Sicilia admodum fecunda est. Insula etiam uvis suis clara est.

De fabulis poetarum antiquorum

Saepe fabulas poetarum antiquorum legimus. In fabulis poetae antiqui de natura narrant. Fabulae antiquae scientias veras de natura et personis etsi non dant, tamen bene vitam et studia populorum antiquorum monstrant. Libenter legimus fabulas et narramus liberis nostris.

De Diana et Minerva

Diana et Minerva magnae et clarae deae sunt. Diana dea silvarum, praeterea dea lunae est. Diana sagittas habet. Sagittis bestias silvarum necat. Minerva dea pugnarum est. Minerva hasta pugnat, Minerva quoque dea sapientiae est et litteras amat. Feminae Romanae dearum iram timent. Itaque saepe deas orant et aras rosarum coronis ornant. In Italia multas dearum statuas marmoreas etiam nunc videmus.

De formica et columba fabula

Parva formica in ripa escam quaerit et in aquam incidit. Columba ad formicam advolat et miseram servat. Formica columbae gratias agit. Tum columba avolat et in alta planta considit. Venit agricola, columbam videt et sagittam de pharetra promittit. Sed formica cito accurrit et agricolam vehementer mordet. Agricola sagittam dimittit. Sic formica columbam servat.

Теми: II відміна іменників.

De elephantis

Elephantus magnus est. Oculi elephanti parvi sunt. In silvis Asiae et Africae est magnus numerus elephantorum. Indi elephantos albos in numero deorum habent. Elephantia albi rari sunt. Mira est patientia elephantorum.

De metallis

Aurum, argentum, ferrum metalla sunt. Metalla sunt in terra. Multi fluvii auro abundant. Ferrum est metallum necessarium. Aurum et argentum apud populos magnum pretium habent. E duro ferro populi varia instrumenta parant.

Caesar ad Alesiam

Alesia, Gallorum oppidum, in loco edito sita est. Ante oppidum campus amplus iacet, campum fluvius et silvae cingunt. Gaesar ad Alesiam copias magnas adducit. Castra in loco idoneo ponit, vallo cingit, castella firmis praesidiis tradit. Alesiae incolae oppidum suum firmant. Ante oppidum fossam ducunt, fossam aqua fluvii vicini implent, portas oppidi claudunt. Magna in campo ante oppidum pugna est. Denique Romani vincunt, incolae Alesiae fugae se mandant.

Теми: Прикметники I-II відміни. Присвійні займенники. Особові та зворотній займенники. Займенникові прикметники. Вказівний займенник is, ea, id.

De aquila et pullis cuniculi fabula

Aquila pullis cuniculi deprehendit et suis liberis portat. Cuniculis multis verbis et lacrimis aquilam orat: "Parce meis liberis". Sed frustra. Aquila cuniculi verba non auscultat, pullos cuniculi in suum nidum portat. Ubi membra pullorum suis liberis praebebat. Tum cuniculus ceteros cuniculos orat: "Succurrite mihi, amici cari! Vindicate iniuriam". Cuniculi auxilium non negant. Populum altam, ubi aquila nidum habet, subruunt, nam terram undique subtrahunt. Ita populus alta concidit et aquilae pullos necat.

Lupus in fabūla

Aesōpus, Graecōrum poēta, et Phaedrus, poēta Romanōrum, in fabūlis suis saepe de lupo narrant. Fabūlae lupum ut bestiam saevam et feram pingunt. Lupus aliquando ad rivum agnum videt. Rivi aqua a lupo ad agnum fluit, sed lupo avidus agno clamat: “Cur mihi aquam turbas?” Et agnum miserum devorat. Sic Phaedrus narrat.

Aesōpus fabūlam de lupo et equo narrat. Lupus equum in arvum invitat et avēnam promittit. Lupo in animo est lacerare equum. Sed fortuna equo favet: dolus lupi patet.

Apud arbītrum

Arbiter noster Marcus Tullius est vir laboriosus et iustus. Hodie apud arbiter multae causae privatae sunt: de debitis pecuniariis; de testamentis et de mandatis. Primus reus iam in iudicio est, ceteri rei etiam in iudicio sunt. In numero causarum prima est causa mea de mandato et debito pecuniario. Adversarius meus est Gaius Sempronius.

In schola Romāna

Pueri Romani cum paedagogis in scholam properant. Paedagogi viri docti, sed severi sunt. Puellae domi manent.

Discipuli in scholam veniunt. Ibi magistrum salutant: “Salve, magister!” Magister respondet: “Salvete, studiosi!”

Pueros magister legere, scribere, recitare docet. Magister multos libros habet, pueri tabulas et stilos. Pueri in tabulis sententias scribunt, deinde recitant. Magister bonus pulchre recitat, pueri libenter audiunt, magister malus male recitat: pueri dormiunt. Sed magister virgam habet et pueros verberat. Orbilius, Horatii poetae magister, severus est. Horatius Orbilius per iocum “plagosum” appellat, nam saepe pueris plagas dat. Discipuli magistri verba memoria tenent: “Discite, pueri! Non scholae, sed vitae discimus!”

Temu: Imperfectum indicativi activi.

De Neptuno, Mercurio et Aesculapio

Populi antiquae multos deos colebant, Neptunus in Oceano habitabat. Nautae Neptuno equos et tauros immolabant. Mercurius, deus mercaturae, erat nuntius deorum. Aesculapium medici colebant. Graeci Aesculapio gallos immolabant. Neptuni arae plerumque in ripis fluviorum erant, Mercurii in viis, Aesculapii in lucis. Ita fabulae poetarum antiquorum narrabant.

De Sparta

Sparta olim erat oppidum Graeciae. Lacedaemonii sive Spartani erant incolae Sparta. Sparta muros non habebat, nam in viris erat praesidium oppidi. Arma Lacedaemoniorum scuta et hastae et gladii erant. In gymnasiis Sparta pueri ludebant et discebant: gymnasium erat schola disciplinae et patientiae. Corona lauri erat praemium pueris.

De amicitia lupi fabula

Asinus aegrotus erat. Filium parvum habebat. Filius in stabulo aegrotum curabat. Stabulum clausum est. Ad aegrotum asinum properebant lupi et stabulo appropinquabant. Tum unus e lupis ostium stabuli pulsat et clamat: "Aperi, mi aselle! Amici tui appropinquant". Filius lupis respondebat: "Amicorum verba blanda audio, sed lupos improbos video".

De puëris Romānis in Graecia

Viri Romāni filios Athēnas mittere solēbant. Puëri in Graecia philosophiae studēbant, verba clarōrum oratōrum audiēbant, praeclāra aedificia spectābant. Corinthum libenter visitābant, nam Corinthi templa pulchra erant. Puëri Romāni multos amīcos in Graecia habēbant. Marci amīcus ex Athēnis in Romam veniēbat et cum Marco Romam visitat. Marcus amīco Campum Martium monstrat et: "Estne, – inquit, – in Athēnis campus, ubi pila ludere et discum iacere potestis?" Et Graecus: "Athēnis gymnasium et palaestram habēmus, ubi viri et puëri cotidie corpōra ludis gymnasticis exercent".

De Suēbis

Gajus Julius Caesar in libro suo "Commentarii de bello Gallico" vitam populōrum antiquorum describit. In quarto ejus "Commentariōrum" libro de Suebis legimus. Suebi, Germaniae incolae bellicosi, centum pagos habent. Quotannis alii in armis sunt, alii domi manent et se atque armatos alunt et agros colunt. Sed privati ac separati agri apud eos nulli sunt neque uno in loco remanent. Cibum durum edunt et cotidie se in bello exercent. Vita eorum libera est, nam a puëris nullum officium aut disciplina eis impedit. Viri ea de causa excelsam staturam habent. Eorum finitimi Ubii, qui in ripa fluvii Rheni habitant, vitam miseram agunt, nam Suebis magna tributa pendunt.

De armis et castris Romanōrum

Romāni arma et tela habēbant. Arma erant scuta et galeae. Tela erant pila, gladii, sagittae. Romāni scuta brachiis laevis gestābant et pilis longis pugnābant. Scuta errant oblonga et signis aēneis et aquīlis et corōnis ornāta. Sagittis socii Romanōrum armāti erant. Copiae Romanōrum noctu in castris erant. Ibi quoque erant impedimenta. Romāni castra plerumque in clivo collocābant et vallo fossaque circumdābant. In ripis Rheni Romāni multa castra ponēbant. Etiam nunc multa vestigia Romanōrum ibi sunt: aedificia, sepulcra, arma, instrumenta.

De servis

Multi Graeci, viri docti servi Romanōrum erant. Itāque in agris laborare non debebant. Alii servi Graeci morbos curabant, alii libēros Romanōrum educabant et puēros grammaticam, philosophiam, littēras docebant. Narrabant pueris de claris poētis Graecorum, de philosophis et de aliis viris doctis.

Temu: Futurum I indicativi activi.

De perfidia punita

Olim bellum erat inter Romam et Falerios, oppidum Romae proximum, et Romani ante Falerios castra habebant. Pueri Faliscorum autem etiam in bello extra oppidum exercebantur. Aliquando Faliscus quidam cum pueris nonnullis in castra Romana intrat et Romanis dicit: “Frustra oppidum nostrum oppugnabitis: armis id expugnare non poteritis, sed dolo incolas superabitis. Videtis pueros istos: eos vobis mando ac ita Romanis victoriam parabo!” Sed Romani ei respondent: “Contra viros arma habemus, numquam ea contra pueros capiemus. Semper armis pugnabamus et pugnabīmus. Itāque Faliscos dolo insidiisque superare non possumus. Pueros domum remitemus, te autem merito puniemus”.

Taurus et musca

In cornu tauri parva sedēbat musca. “Si te nimis gravo, – inquit, – statim avolābo”. Tum taurus: “Ubi es? Nihil sentio”.

Тема: Прийменники. Префікси. Sum composita.

De triumpho Romāno

Magnus onor imperatōris Romāni erat triumphus. Magna multitūdo civium triumph interērat; etiam legiōnes victrīces adērant; eis legionībus imperātor praeērat. In pompa triumphālī etiam princīpes victōrum gentium ducebantur allique nobīles, omnes catēnis aureis onerātī. Ingens erat numērus plaustrōrum, quod ingens praeda alīter portāri non potērat. Eo tempōre Urbi nihil ornamenti deērat. Nihil autem tam praeclarum excogitāre possūmus, quam spectamen imperatōris triumphantis; veste purpurea et corōna laurea ornatus, in sella aurata sedens, triumphātor equis albis vehebatur. Postquam ad Capitolium pompa pervēnit, imperātor Iovi tauros albos immolābat, simul orābat Iovem etiam in futūrum Urbi adesse. Post sacrificium in Capitolio celebratum epūlae splendidae parabantur.

Тема: Praesens indicativi passivi. Infinitivus praesentis passivi.

Thesēus et Ariadna

In insūla Creta, ubi regnat Minos, Daedālus, artīfex ingeniōsus, magnum labyrinthum aedificat, plenum viārum flexuosārum. Labyrinthus a saevō monstrō Minotaurō custodītur. Aegēus, rex Attīcae, tribūtum pendit in Cretam, scilicet septem puēros et puellas mittēre debet ad victīmas monstrō. Misēri adulescentes a monstrō statim devorantur. Thesēus, Aegēi filius, propōnat bestiam saevam necāre et patriam ab horridā poenā liberāre. Itāque cum sociis suis ex Attīca navīgat et in Cretam advēnit. Ibi Ariadna, filia Minōis, adiuvāre Thesēum constituit atque filum longum et gladium mirum donat. Thesēus labyrinthum intrat, filum ad portam allīgat et ita certā viā in labyrinthum servātur. Gladio miro felicīter Minotaurus necātur, Thesēus fili auxilio ex labyrintho venit. Denīque cum Ariadna in Attīcam navīgat.

Тема: Imperfectum indicativi passivi.

De castris Romanorum

A Romanis castra ponebantur. Primum a tribunō locus capiebatur, ubi aqua et cibus inveniebatur. Deinde quadratum spatium signabatur et muniebatur. In mediis castris multa tabernacūla ponebantur. In castris custodiae per vallum disponebantur. Itāque copiae secure dormiebant in castris.

De theātro antiquo

Primum theātrum antiquum Athēnis saecūlo sexto ante aeram nostrum aedificātum erat. Id theātrum in fano Dionysii erat. In medio theātro erat orchestra, ubi tragoediae agebantur. Ante orchestram aedificium erat. Id aedificium scaena appellabātur. Incōlae Athenārum tragoedias in clivo vicīno spectābant. Ea loca, ubi incōlae sedēbant et tragoedias spectābant, theātrum appellabāntur. In orchestra tragoediae agebantur et chori cantābant, in scaena autem variae machīnae habebantur. Auxilio eārum machinārum imprīmis dei vel deae in tecto scaenae apparēbant. Inde proverbium: “Deus ex machīna”.

Тема: Futurum I indicativi passivi.

De castris Romānis

A Romānis castra ponebantur. Primum a tribūno locus capitur ubi aqua et cibus facile inveniuntur. Deinde quadrātum spatium signabātur et muniebātur. In mediis castris multa tabernacūla ponebantur. Impedimenta et spolia in spatio, quod intervallum et tabernaculum est, cumulabuntur. In castris munītis custodiae per vallum disponentur. Itaque copiae secure dormiebant in castris. Si Poeni vallo appropinquābunt, statim a custodiis cernentur. Signum tubā extemplo dabitur. Tribūnus dicit: “Castra extemplo movebuntur et arma a vobis parabuntur. Si strenui eritis et fortīte pugnabitis, Poeni a vobis depellentur et vincuntur. Tum praemia vobis tribuentur”.

Тема: III відміна іменників, приголосна група.

De Romānis

Antiqui scriptōres amōrem patriae Romanōrum laudant. Romāni populis finitīmis saepe timōrem parābant. Romānis, victoribus multōrum populōrum, multae terrae Asiae et Afrīcae notae erant. Milītes Romāni pedites aut equītes erant. Arma equitum et pedītum diversa erant. Magna erat constantia milītum Romanōrum. Milītes Romāni custōdes et defensōres patriae suae erant. Clari duces belli erant Marius et Caesar, clarus orātor erat Cicēro, clari poētae erant Vergilius et Horatius.

De Cicerōne

Magnus erat numērus scriptōrum. Multi erant oratōres clari Graecōrum et Romanōrum. In numēro oratōrum erat et Cicēro. Cicēro quoque egregius scriptor

Latinus erat. Cicerōni libri scriptōrum Graecōrum et Romanōrum noti erant. Gloriam magnam Cicerōnis libri de philosophia et de eloquentia et de arte oratiōnis habent.

De militibus Romānis

Magnus erat numērus militum Romanōrum. Milītes Romāni aut pedītes erant aut equītes. Arma pedītum et equītum diversa erant. Peditibus erant gladii, pila, lorīca, galeae, scuta. Equitibus Romānis equi egregii erant. Magna erat constantia militum Romanōrum. Milītes Romāni custōdes et defensōres patriae erant victōresque multōrum populōrum.

Тему: III відміна іменників, голосна група.

De mari I

Magna est pulchritūdo maris, magna utilitas. Aqua maris salsa est. Multa flumīna in maria influunt. Rupes litōrum maris saepe altae sunt. In mari multae crescunt et mira animalia vivunt. Itaque poētae non recte mare infecundum appellant. Natura marium varia est: alia maria frigīda, alia calīda sunt. Inter Eurōpam et Afrīcam est mare Internum. Multa maria Graecis et Romānis ignōta erant. Deus flumīnum et marium erat Neptūnus.

De animalibus

Sunt multa genēra animalium. Animalia vivunt et in terra et in aqua et in aēre. Varias sunt formae et voces animalium. In regionibus Asiae et Afrīcae terra marique rara exemplaria animalium sunt. Facultātes animalium diversae sunt. Homīnes ratiōne et lingua animalia supērant.

Тему: III відміна іменників, мішана група.

De avibus

In silvis multa aves sunt. Aves alas habent. Plumae sunt quasi vestis avium. Vere voces multārum avium aures homīnum delectant. Aves nonnullae nuntii sunt veris. Autumno aves in alias regiōnes avōlant, nonnullae autem hieme in regionibus frigīdis manent. Ibi saepe famem extrēmam tolērant.

Ut leo rex bestiārum, ita aquīla regina avium est. Aquīlam reginam avium appellāmus, nam nulla avis aquīlam robōre supērat.

De classibus antiquarum gentium

Phoenicēs, Athēnlēnsēs, Carthāginiēnsēs magnās classēs habēbant. Classēs constābant ex nāvibus longīs et nāvibus onerāriīs. Mercātōrēs nāvibus onerāriīs in aliēnās regiōnēs nāvigābant. Hieme antiquī nautae nōn nāvigābant, quod saevī ventī flābant et nautae tempestātēs timēbant. Nāvibus longīs antiquī militēs pugnābant. Magna erat firmitūdō nāvium longārum. Saepe in nāvibus longīs turrēs erant, unde tēla in hostēs ā militibus jactābantur. Magnae classēs praesidium urbium maritimārum erant.

De Romulo et Remo, Romae conditoribus

Titus Livius, clarus scriptor Romanorum, in libris suis, qui “Ab Urbe condita” appellatur, fabulam de Romulo et Remo, Romae conditoribus, narrat. Numitor, rex Albae Longae, ab Amulio, fratre suo, regno privatur. Amulius quoque nepotes Numitoris Romulum et Remum in flumine demergere iubet, sed ministri regis ei non parent et pueros parvulos in fluminis ripa ponunt. Ibi lupa pueros invenit et nutrit. Postea Romulus et Remus a Faustulo, pastore regio, et ab eius uxore educabantur. Itaque pueri paulatim adolescebant. Paulo post Faustulus fratribus Romulo et Remo veritatem aperit, et fratres Amulium occidunt et regnum Numitori avo reddunt. Romulus autem postea rex civitatis fit et condit urbem novam haud procul a loco, ubi lupa eos nutrebat. Eam urbem a suo nomine Romam appellat.

De Scythia

Scythia includitur ab uno latere Ponto, ab altero montibus Ripheis, a tergo Asia ac Phasi flumine. Ea multum in longitudinem et latitudinem patet. Hominibus inter se sunt nulli fines, neque enim agrum exercent, nec domicilium aut tectum aut sedes habent; armenta et pecora per incultas solitudines semper pascunt. Uxores liberosque suos secum in plaustris vehunt, quae pro domibus habent. Iustitia gentis moribus regitur, non legibus. Nullum scelus apud eos sic grave est, quam furtum, quippe sine munimento pecora et armenta habent. Aurum et argentum, quae reliqui mortales appetunt, neglegunt. Lacte et melle vivunt. Usus lanae iis ignotus est, nam pelles ferinas pro vestibus habent. Ea continentia morum quoque iustitiam gignit, quippe ibidem divitiarum cupido est, ubi est usus. (Apud Justīni Historiam).

Ordines in Roma

Romae libēri cives et servi erant. Libēri cives in negotiis publicis totum fere tempus consumēbant et in Foro congregabantur, in servos autem omnes difficīles

labōres imposīti erant. Tamen etiam cives non omnes inter se pares putabantur. Nam eis, qui claros majōres habēbant, via ad omnes honōres patēbat, nomen eis erat patricii. Relīqua autem pars, quae nomen plebis habēbat, minus in civitatē valēbat, inter eos multi mercatōres et opifīces erant.

Тема: III відміна прикметників.

De Achille

Celēber erat Achilles, filius Pelēl regis et Thetīdis deae. Achillesparticeps belli Troiāni erat. Celēbre erat scutum, celebria erant arma Achillis. Celēbris erat celeritas Achillis. Celeritate sua incredibīli et magno corpōris robōre Achilles Troiānis terribīlis erat. Mors Patrōcli, eīus amīci, Achilli dolōres acres dabat. Itāque Achilles Hectōrem ad pugnam provōcat et virum fortem necat.

De Hannibāle

Celēbris erat Carthāgo, celebria templa et aedificia urbis, celēbre erat nomen Hannibālis, egregii et fortis Carthaginensium ducis. Hannībal erat dux impavīdus atque crudēlis. Ut dux celer et fortis erat, ita milītes habēbat celēres et fortes et impavīdos. Victor magnārum copiārum equestrium et pedestrium erat. Nobīlis et memorabīlis est Romanōrum clades Cannensis. Memoria cladis Cannensis Romānis semper acerba et tristis erat.

De Italia II

Italia, magna paeninsūla, inter mare Tyrrhēnum et mare Adriaticum patet. Natūra Italiae pulchra est. Silvae et campi paeninsūlae variis generībus plantārum animaliumque abundābant. Circum Padum flumen campus magnus est. In campo acria proelia inter Romānos et Carthaginenses erant. Copiis equestrībus Carthaginensium campus secundus erat, sed copiis pedestrībus Romanōrum adversus erat. Ad litus maris Tyrrhēni campi palustres sunt itāque aēr ibi salūber non est. Roma, Italiae caput celēbre, ad Tibērim sita est.

De patria nostra

Patria nostra Ucrāina (Roxolania) est terra Eurōpae. In patria nostra multae silvae sunt, quae bestiis abundant. Montes metalla continent: aurum, argentum, ferrum. Campi fertīles sunt. In patria nostra varia animalia habītant: tauri, vaccae

cum vitūlis, oves cum agnis, caprae cum haedis, gallīnae. Alia animalia in terra, alia in aēre. Alia in aqua vivunt. In silvis betūlae, fagi, fraxīni et quercus sunt. In hortis nostris pruni, mali, cerāsi crescunt. Omnes incōlae patriae nostrae impigre labōrant. Homīnes terras perāgunt, altos montes sup̄erant. Agricōlae laetas segētes parant. Incōlae terrae nostrae urbes magnae aedificant. Nomīna scriptōrum in patria nostra honorāta sunt. Poētae artes litterasque colunt et amoenitātem arvōrum cantant. Carmīna poetārum multis hominībus patriae nostrae magnam delectatiōnem parant, ideo in ore et pectōre homīnum sunt. Poētae clari non modo patriam suam honōrant, sed genēri humāno ornamenta sunt. Caput patriae nostrae Kiovia est. Kiovia est urbs magna et clara. Ibi multa et pulchra aedificia, templa, theatra et monumenta sunt.

Temu: Participium praesentis activi.

Dē lupō ēsuriente

Lupus ēsuriēns cibum quaerēbat. Tandem audīvit intrā casam rūsticam puerum plōrantem et mātrem clāmitantem: “Nisi dēsīnes, lupō tē dabō!” Itaque lupus, praedam exspectāns totum diem ibi adstābat. Sed sub vesperum audīebat mātrem dīcentem: “Mī fili, bonō animō es. Lupus tē nōn habēbit: sī vēnerit, necābimus eum”. Tum lupus trīstis recēdēs: “Hominēs, – inquit, – alia dīcunt, alia sentiunt”.

De gladiatorum certamine

Terminis festis Romani variis ludis delectabantur, imprimis ludis vel certamine gladiatorum, ad quibus circi et amphitheatra aedificabantur. In meridionali parte Urbis inter duos colles situs erat Circus Maximus, aedificium oblongum, ubi interdum multa milia hominum ludos spectabant. In ludis gladiatorum servi, qui magna vi corporis erant, ad spectaculum exercebant. Gladiatores per multos annos in disciplina apud magistros erant, qui eos variis modis pugnare docebant. Cum ludi circenses erant, gladiatores in Circum Maximum adducebantur, ubi multi cives cum matronis et pueros spectaculo gaudebant, in quo gladiatores certabant. Alii eorum gladis, alii hastis pugnabant, alii pugnīs certabant. Postquam quisque ex certantibus vulnerabatur, spectantes plaudebant et “habet” clamabant. Ei gladiatores a populo salutem patebant. Sed plerumque spectantes pollice verso mortem infelici indicebant, quem victor interficiebat.

Temu: Perfectum indicativi activi.

De Daedālo

Daedālus, artīfex clarus, casu homīnem necāvit. Itīque cum Icāro filio ex urbe Athēnis fugit et in insūlam Cretam ad regem Minōem migrāvit. Ibi iussu regis labyrinthum aedificāvit. Postea Daedālus consilium cepit in patriam remigrāre. Minos autem Daedālum et Icārum retinuit atque etiam in labyrinth inclūsit. Tum Daedālus dolum excogitāvit nam ex pennis quattuor alas fecit et cum filio avolāvit. Sed incautus Icārus in mare decīdit. Daedālus in Siciliam pervēnit.

Leo et mus

Leo magnus dormiebat in silva; prope ludebant mures et incaute unus nasum leonis tetigit. Leo iratus murem corripuit. Tum mus oravit eum: “Da mihi veniam, gratus tibi ero”. Leo respondit: “Misera bestiola, quid tu mihi proderis? Sed ignoscam tibi et dimittam, nam leones sunt generosi. Effuge!” Mus effugit. Paulo post leo in laqueos inciderat. Fremebat maxime. Cito mus, qui fremitum audiverat, accurrit. Acutis suis dentibus nodos rodit et laqueos solvit. Sic parvus mus liberavit magnum leonem.

Rusticus et canis fidēlis

Rusticus quidam in agrō erat. Fīlium autem, quī in cūnīs cubābat, relīquit canī. Arrēpsit immānis anguis, quī puerum mordēre in animō habēbat. Sed custōs fidēlis, eum necāre studēns, cūnās ēvertit.

Paulō post ex agrō vēnit agricola. Cūnās ēversās vidēns, irā accenditur. Temere custōdem fidēlem necāvit ligōne. Sed ubi cūnās restituit, suprā anguem mortuum repperit puerum vīvum et incolumem.

Poenitentia facinoris tum sēra fuit.

De gallīna et vulpe

Ad gallīnam aegrōtam vulpes accessit et interrogāvit: “Ecquid vales?” Gallīna vulpi: “Satis, – inquit, – valeo, sed si tu discessēris, multo melius habēbo”.

De genēro Cicerōnis

Cicēro, cum Dolabellam, genērum suum, parvae statūrae homīnem, longo gladio cinctum spectābat, “Quis, – inquit, – genērum meum ad gladium alligāvit?”

Spartācus

Saecūlo primo ante aeram nostrum in ludo gladiatorio Capuae magister gladiatorum erat Spartācus, qui magnum bellum gladiatorum contra domīnos suos parāvit. Gladiatōres evasērunt et castra sua in Vesuvio munivērunt. Multi servi ad Spartācum fugērunt. Spartācus magnus copias servōrum exercuit. Copiae Spartāci Romānos perterruērunt. Marcus Licinius Crassus, consul Romānus, legiōnes contra Spartācum duxit. Magna pugna inter legiōnes Romānas et copias Spartāci in Apulia fuit. Ibi Marcus Licinius Crassus servos et gladiatōres vicit. In pugna etiam Spartācus, dux gladiatorum, cecīdit. Victōres servos multos cepērunt et punivērunt.

Temu: Plusquamperfectum indicativi activi.

De Promētheo

Prometheus auxilio Minervae homīnes ex terra et aqua fecerat et de genēre humāno bene meruit. Di saepe Prometheum ad epūlas suas invitābant. Itaque consilium Iovis, qui omnes homīnes necāre constituērat, Prometheo notum erat. Prometheus aliquando in caelum venit et ignem de Olympo subduxit et hominībus donāvit. Quamquam ira Iovis magna erat, genus humānum non delēvit. Prometheum autem Vulcānus iussu Iovis in monte Caucāso ferries catēnis ad saxum alligāvit cotidiēque aquīla iecur Promethei devorābat. Iecōris pars, quam aquīla interdiu devoravērat, noctu crescēbat. Ita Prometheus ingentes dolōres tolerābat. Postea Hercūles aquīlam sagittā necāvit Prometheumque liberāvit.

De talo Achillis

Achilles, fortissīmus omnium Graecōrum, qui contra Troiānos bellavērunt, filius Pelei et deae Thetīdis fuit. Mater Theis infantem suum in fluvium Stygem, qui apud infēros fluit, immersit. Aqua fluvii corpus eīus invulnerabile effēcit. Attāmen talus pedis dextri vulnerābilis mansit. Nam Thetis, cum filium in fluvio immergēbat, manu sua corpus eīus talo dextri pedis tenēbat. Itaque talus dextri pedis aqua fluvii intactus ideoque vulnerābilis permansit.

Troiāni autem, qui de vulnerābili talo Achillis nihil audivērunt, frustra Thetīdis filium telis petēbant; eum nullo modo vulnerāre poterant. Postrēmo Apollo sagittam Parīdis in talum dextri pedis Achillis direxit atque herōem occīdit.

De asinō et equō

Asinus sarcinīs onustus equum rogāvit: “Portā partem oneris”. Equus autem asinī precēs repudiāvit. Paulō post asinus, nimiō onere et labōre fatīgātus, in viā corruit et animam efflāvit. Tum agitātor omnibus sarcinīs, quās asinus portāvērat, atque insuper pelle asinī equum onerāvit.

De Lacedaemoniis I

– Leonīdas, rex Lacedaemoniōrum, regi Persārum, qui scripsērat: “Mitte arma!” rescripsit: “Veni et sume!”

– Unus ex Lacedaemoniis interrogātus, cur urbem non munīrent: “Sparta, – inquit, – non moenībus, sed nostris corporībus munīta est”.

Тему: Futurum II indicativi activi.

De Lacedaemoniis II

– Philippus, Macedōnum rex, Lacedaemoniis scripsit: “Si in Laconīcam venēro, finībus vos exturbābo”. Lacedaemonii rescripsērunt: “Si”.

– Homo quidam servum genēre Lacedaemonium interrogāvit: “Probusne eris, si te emēro?” At ille: “Etiam, si non emēris”.

Тему: IV відміна іменників.

De magistratibus Romanōrum

Principātus magistratuum Romae in manībus consūlum erat. Consūles erant magistrātus annui; consulībus erant imperium et potestas; praeterea consul erat iudex et pontīfex maxīmus. Consul ius vitae necisque habēbat. Item ordinarii magistrātus varii erant: praetōres, quaestōres, censōres, aedīles. Praetor erat collēga consūlis et ius inter cives dicēbat. Quaestōres aerarium curābant. Censor censum agēbat. Postea autem officium censōris erat etiam peccāta civium contra bonos mores notāre atque senātum legēre. Aediles curam aedium, postea curam ludōrum, denīque curam annōnae habēbant. Extraordinarii magistrātus Romae erant: dictātor, magister equitum, decemvīri, tribūni milītum (aut plebis) consulāri potestāte. Dictator a senatu creabatur. Magister equitum erat collega ducis. Decemvīri collegium ex decem viris appellabantur. Tribuni plebis personae sacrosanctae, primum duo, postēro tempore decem erant. Summum consilium Romae erat senātus.

De domo Romāna

Domus Romāna aliter aedificabatur atque nostra. Utique ei non erant fenestrae, nisi perpaucae et exiguae. In media parte domus erat atrium, quod foramine tecti illustrabatur. In solo atria cisterna erat, quae aquam imbrium, per foramen de tecto manantem colligebat. In atrio olim focus erat, quo familia conveniebat et ubi parva simulacra penatium erant. Praeterea pater familias in atro mane amicos et clientes salutabat. Atrium circumdabatur cubiculis aliisque cellis parvis et angustis. Alia pars praecipua domus tablinum erat, ubi familia cenabat et unde aditus in hortum patebat. Domus nobilium Romanorum erant amplae et magnificae. De domo Caesaris unus ex poetis Romanorum scribebat: "Una domus urbs est".

De animalium sensu mirabili

Mirus est animalium quorundam sensus. Appropinquante autumnō multae aves naturā ipsā vias monstrante in regiones calidiores migrant, appropinquante vere ad nos redeunt. Formicae quoque sensum temporis futuri habent. Nam imminente hieme laboriosae sunt victumque comparant. Murēs quoque futura sentiunt, nam domūs ruinā instante relictis domiciliis nova domicilia quaerunt. Nonnullae aves hieme acriore imminente maturius regiones, calidiores, et vere praematurō instante ante tempus trigidiores petunt.

Тема: V відміна іменників.

De pugna Marathonia

In magno periculo olim res publica Atheniensium erat. Nam Persae cum magno exercitu in Atticam invadebant. Exercitus Atheniensium parvus erat, duces autem rei militaris periti erant. Inter duces Miltiades prudentiā insignis erat. Concordia Graecorum in rebus adversis admirabilis erat. Apud Marathōnem planities erat ibique Athenienses contra copias Persarum pugnabant. Initio diēi in media acie Persae, in cornibus autem aciei Graeci victores erant. Meridie victoria Graecorum certa erat.

De diebus

Annus est longa series dierum. Causa diēi et nostis motus terrae est. In regionibus nostris aestate sunt dies longi, noctes breves; hieme dies breves, noctes longae. Meridie tempus in terrae partibus diversum est.

Nomīna diērum apud Romānos erant: dies Solis, dies Lunae, dies Martis, dies Mercurii, dies Iovis, dies Venēris, dies Saturni. Primum diem mensis Romāni Kalendas appellābant. In serie diērum dies festi sunt. Popūli antīqui Diem natālem Solis invicti celebrābant. Diēbus festis homīnes pompis intersunt. Aspectus pompae mirabilis est.

Res mancīpi et nec mancīpi

Omnes res aut mancīpi sunt aut nemancīpi. Mancīpi res sunt omnia praedia in Italīco solo, tam rustīca – quails est fundus, quam urbana – quails est domus, item iura praediōrum rusticōrum (servitūtes), velut via, iter, actus, aquaeductus, item servi et quadrupēdes, velut boves, muli, equi, asīni. Cetērae res nec mancīpi sunt (Ulpianus).

Magna autem differentia est rerum mancīpi et nec mancīpi. Nam res nec mancīpi ipsā traditiōne plenō iurē alterius fiunt, si corporāles sunt et ob id recipient traditiōnem. Itāque si tibi vestem vel aurum vel argentum trado sive ex venditiōnis causā sive ex donatiōnis sive aliā ex causā, statim tua fit ea res (Caius).

Temu: Participium perfecti passivi. Perfectum indicativi passivi.

De erroribus Ulixis

Graeci, postquam urbem Troiam ceperunt, naves solverunt. Sed multi eorum tempestatibus disiecti sunt. Imprimis Ulixes, rex Ithacorum, longis erroribus per maria actus est. Socii eius boves sacras Solis dei interfecerunt atque ad cenam paraverunt; qua de causa in alto mari omnes naves Ulixis Iovis fulmine fractae et socii eius necati sunt. Ipse, tempestate coactus, ad insulam Ogygiam pervenit, ubi nympa Calypso habitabit, et ibi septem annos vixit, ab illa nympa verbis blandis deceptus. Denique Calypso, a deis admonita, Ulixem in patriam remisit. Sed Neptunus mox navem eius fregit, Ulixes fame et frigore confectus ad Phaeacum insulam actus est, qui eum bene acceperunt. Paulo post ab illis in patriam missus est.

De servis Romanōrum

Misēra et labōrum plena erat servōrum vita in civitatē Romāna, nam neque ius ullum servis erat, neque leges domīnos ab iniuria et maleficio prohibēbant. Itāque domīni in servos instrumenta vocalia nominabant, in servos vitae necisque potestātem habuērunt et omnia exempla doloris edidērunt. Crudelitate dominōrum adducti haud raro servi se libertatemque suam vindicāre temptavērunt et seditiones concitavērunt. Tum fortīter pugnantes exercitus Romanos saepe pepulērunt et res suas suo arbitrio ordinavērunt, sed postrēmo victi sunt. Noti sunt clari duces servōrum: Eunus et Athenio in

Sicilia et praecipue Spartacus in Italia. Nota sunt proverbia: “Inter dominum et servum nulla amicitia est” et “Quot servi, totidem hostes”.

Temu: Plusquamperfectum indicativi passivi.

Galli Romam expugnant

Quarto saeculo ante aeram nostrum Roma in magno periculo erat. Galli enim cum copiis Romanorum ad fluvium Alliam contendērant et Romanos fugērant. Multi Romani cecidērant. Tum Romani Capitolium defendere constituērant. Galli in portas irrupērant. Tecta incendērant. Marcus Manlius fortiter defendit neque se dedit. Sed Galli magnā inopiā frumenti Romanos premēbat. Manlius cum Gallis de indutiis egit. Regulus Gallorum magnum auri praetium poposcērat. “Si aurum”, inquit, pependēritis, decēdam. Si pretium non solveritis, neque feminis, neque puēris parcam”. Romani aurum suum tradidērant, tamen Galli contenti non erant.

De causa belli Troiāni

Erant nuptiae Pelei, regis Thessaliae, et Thetidis deae. Omnes dei invitāti erant, praeter Discordiam. Dea Discordiae ira commōta est et malum aureum inter epulantes iactāvit, in quo inscriptum erat “Pulcherrimae”. Diu Iuno, Minerva, Venus de malo certābant. Denique iussu Iovis a Mercurio ad Paridem, regis Priami filium, ductae erant. Iuno Paridi potentiam, Minerva sapientiam, Venus Helēnam, pulcherrimam omnium mulierum promisit. Paris Venēri malum tradidit. Paulo post a Priamo patre in Graeciam missus est. Ibi Helēnam, Menelai regis uxorem, rapuit. Hinc bellum Troianum incipitur. Multos annos ad Troiam pugnatum est. Denique Troia a Graecis dolo capta et delēta est.

De Alexandro Macedonio

Fortuna Philippo, Macedonum regi, uno die tres iucundas res donabat. Regis auriga in Olympiis vincēbat; unus e Macedonum ducibus acri impetu hostium exercitum superabat; validus filius, Alexander, regi natus erat. Tum sacerdotes Philippo dicēbant: “Omnia Alexandro secunda sunt. Infans tuus, inter victorias natus, magna faciet: omnes hostes vincet, regnum tuum augēbit. Alexandri fama per orbem terrarum volābit”. Philippus sacerdotum omnia magno gaudio accipiēbat. Alexandri autem vires in dies crescēbant, quod puer corpus suum saepe exercēbat. Ita validus et fortis adulescens erat.

De Stratonīcō et citharīsta

Stratonīcus Athēniēnsis, postquam aliquandō citharīstam audīvit: “Alterum, – inquit, – Juppiter eī dedit, alterum negāvit”. Aliquis ex eō quaesīvit: “Quidnam Juppīter eī dedit, quid negāvit?” Ille respondit: “Male sonāre eī datum est, bene cantāre negātum”.

Тему: Futurum II indicativi passivi.

Praemia Romanōrum

Imperātor ad milītes (qui iam pridem convocāti erant): “Milītes fortissīmi estis, certum est, et fortīter hodie pugnabītis! Si hostes a vobis victi erunt, praemia vobis dabuntur! Si classis hostium superāta erit, miles, qui primus navem hostium ascendērit, corōna navāli vel rostrāta ornabītur. Si captīvi a vobis Romam adducti erunt, praemia multa vobis dabuntur! Hostem depellēre, patriam servāre debētis! Miles, qui alium pericūlo liberavērit et vitam servavērit, corōna civīca ornabītur”.

II. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З МОРФОЛОГІЇ ДЛЯ ПРОГРАМОВОГО КОНТРОЛЮ

1. ІМЕННИК ТА ЙОГО ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ

Перша відміна іменників

1. Який з відмінків виконує функцію орудного, місцевого, віддільного:
 - 1) nominativus,
 - 2) dativus,
 - 3) ablativus.
2. Назви вітрів, місяців, річок належать до:
 - 1) чоловічого,
 - 2) жіночого,
 - 3) середнього.
3. Більшість іменників першої відміни:
 - 1) чоловічого,
 - 2) жіночого,
 - 3) середнього роду.
4. Під поняттям «словникова форма іменника» розуміється:
 - 1) форма nom. sg.,
 - 2) форма gen. sg.,
 - 3) форми nom. і gen. sg. (інколи з частиною основи), рід іменника, переклад.

- 5. Який з іменників утворений від дієслівної основи:**
- 1) sci-entia,
 - 2) inst-itia,
 - 3) miser-ia.
- 6. Флексія I відміни бере початок з індоєвропейської історичної основи на:**
- 1) – ā,
 - 2) – ō,
 - 3) – ē.
- 7. Який з іменників I відміни належить до жіночого роду:**
- 1) nauta,
 - 2) athleta,
 - 3) rosa.
- 8. При відмінюванні іменників I відміни співпадають форми:**
- 1) nom. i dat.sg.,
 - 2) gen. i dat. sg.,
 - 3) abl. i acc. sg.
- 9. Який з іменників утворений від прикметникової основи:**
- 1) ignor-antia,
 - 2) cul-tura,
 - 3) avar-itia.
- 10. Приналежність слова до тієї чи іншої відміни визначаємо за закінченням:**
- 1) nom. sg.,
 - 2) gen. sg.,
 - 3) abl. sg.
- 11. Назви дерев, країн, міст, островів належать до:**
- 1) чоловічого;
 - 2) жіночого;
 - 3) середнього роду.
- 12. При відмінюванні іменників I відміни співпадають форми:**
- 1) nom. i acc. pl.;
 - 2) gen. i dat. pl.;
 - 3) dat. i abl. pl.
- 13. Історична основа іменників I відміни отримується шляхом відокремлення закінчення:**
- 1) –ae nom. pl.;
 - 2) –rum gen. pl.;
 - 3) –is abl. pl.
- 14. За першою відміною відмінюються прикметники:**
- 1) чоловічого;
 - 2) жіночого;
 - 3) середнього роду.
- 15. Знайдіть іменник I відміни вжитий у gen. sg.:**
- 1) vita;
 - 2) victoriae;
 - 3) aquarum.
- 16. Яке закінчення потрібно додати до словозмінної основи іменника silv-, щоб утворити форму abl.sg.:**
- 1) –am;
 - 2) –ā;
 - 3) –arum;
- 17. Яке із словосполучень вжито у gen. pl.:**
- 1) magistras meas;

- 2) puellarum bonarum;
3) stellis magnis.
- 18. Підберіть відповідну форму іменника і заповніть пропуск: Octavia et Julia ___ sunt.**
- 1) puellae;
2) puellaru;
3) puellas.
- 19. Підберіть відповідну форму іменника і заповніть пропуск: Historia et philisophia sunt _____ vitae.**
- 1) amicae;
2) amicorum;
3) amicis.
- 20. Підберіть відповідну форму іменника і заповніть пропуск: Luna plena ___ grata est.**
- 1) nautarum;
2) nautis;
3) nautas.
- 21. Прийменникова конструкція in silvam вжита у:**
- 1) acc. sg.;
2) abl. sg.;
3) abl. pl.
- 22. Знайдіть іменник I відміни вжитий у acc. sg.:**
- 1) concordia;
2) terram;
3) incolarum.
- 23. Яке закінчення потрібно додати до словозмінної основи іменника stella-, щоб утворити форму abl. sg.:**
- 1) -ae;
2) -am;
3) -ā.
- 24. Яке із словосполучень вжито в acc. pl.:**
- 1) amicitia bona;
2) terris magnis;
3) patrias claras.
- 25. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Magistra ___ vocat:**
- 1) puellas;
2) puellae;
3) puellis.
- 26. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Diana est dea ____:**
- 1) silva;
2) silvarum;
3) silvis.
- 27. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Vita rustica ___ magistra est:**
- 1) parsimonis;
2) parsimoniae;
3) parsimoniā.
- 28. Прийменникова конструкція in scholā вжита:**
- 1) acc.sg.;
2) abl. sg.;
3) abl. pl.
- 29. Знайдіть іменник I відміни вжитий у acc. pl.:**
- 1) stella;
2) insulae;
3) incolas;

- 4) *concordiis*.
30. Яке закінчення потрібно додати до словозмінної основи іменника *agricola*, щоб утворити форму *abl. pl.*:
- 1) *-a*;
 - 2) *-arum*;
 - 3) *-ae*;
 - 4) *-as*;
 - 5) *-is*.
31. Яке із словосполучень вжито у *abl. sg.*:
- 1) *filia bona*;
 - 2) *silva magna*;
 - 3) *vitis claris*.
32. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: *Amicitia ____ ornat*.
- 1) *vitam*;
 - 2) *vita*;
 - 3) *vitis*.
33. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: *Minerva est dea ____*.
- 1) *pugna*;
 - 2) *pugnae*;
 - 3) *pugnā*.

Друга відміна іменників.

1. До II відміни належать в основному іменники:
 - 1) чол. та сер.;
 - 2) жін. та чол.;
 - 3) сер. та жін. роду.
2. Форма *voc.sg.* іменників на *-us*:
 - 1) дорівнює *nom.sg.*;
 - 2) має закінчення *-e*.
3. У відповідності до фонетичного закону в кінцевому закритому складі голосний *o* перед *s* перейшов у:
 - 1) *ō*;
 - 2) *ī*;
 - 3) *ū*.
4. При відмінюванні іменників II відміни чол. роду співпадають форми:
 - 1) *nom. i acc.sg.*;
 - 2) *acc. i voc. sg.*;
 - 3) *dat. i abl.pl.*
5. Власний іменник *Ovidius* має форму *voc.sg.*:
 - 1) *Ovide*;
 - 2) *Ovidi*;
 - 3) *Ovidie*.
6. *Gen.sg.* іменників II відміни має закінчення:
 - 1) *-ōrum*;
 - 2) *-i*;
 - 3) *-ī*.
7. У іменників сер. роду II відміни в обох числах:
 - 1) *nom. = abl.*;
 - 2) *acc. = nom.*;
 - 3) *gen. = abl.*
8. У іменниках типу *puer, ager* кінцевий елемент *-os* в результаті фонетичних змін:

- 1) трансформувався у – ег;
 - 2) відпав,
 - 3) редукувався.
- 9. У закінченні якого відмінка проявляється чергування голосного звуку -о з –е:**
- 1) nom. sg.;
 - 2) voc. sg.;
 - 3) voc. pl.
- 10. Який з іменників належить до винятків II відміни:**
- 1) auditorium;
 - 2) virus;
 - 3) amicus.
- 11. Історична основа II відміни бере початок від індоєвропейської основи на:**
- 1) – ā;
 - 2) – ō;
 - 3) - ē.
- 12. При відмінюванні іменників II відміни середнього роду співпадають форми:**
- 1) nom. i acc. pl.;
 - 2) gen. i acc. pl.;
 - 3) acc. i abl. pl.
- 13. Іменник vir, -i m відмінюється за:**
- 1) другою;
 - 2) третьою відміною
- 14. Який з іменників належить до винятків II відміни:**
- 1) liber;
 - 2) humus;
 - 3) bellum.
- 15. За допомогою форманта –men-tum утворюються іменники сер. роду із значенням:**
- 1) знаряддя дії чи результату;
 - 2) місця дії;
 - 3) професії чи заняття.
- 16. Який з іменників II відміни вжитий у gen.pl.:**
- 1) viro;
 - 2) magistrum;
 - 3) amicorum;
 - 4) agros.
- 17. Яке закінчення потрібно додати до словозмінної основи іменника amicus, щоб отримати dat.sg.:**
- 1) –i;
 - 2) –o;
 - 3) –orum;
 - 4) –is.
- 18. Знайдіть словозмінну основу іменника amicus:**
- 1) amic-;
 - 2) amico-;
 - 3) –amice.
- 19. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Magister ____ docet.**
- 1) puero;
 - 2) pueri;
 - 3) pueros.
- 20. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Etiam Cicero ____ habet.**
- 1) servorum;
 - 2) servis;

3) servos.

21. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Marcus ____ bonus est.

- 1) vir;
- 2) viri;
- 3) viris.

22. У якому реченні форми іменника II відміни вжиті правильно:

- 1) Magistri laudant puerorum impigrorum;
- 2) Magistri laudant pueris impigris,
- 3) Magistri laudant pueros impigros.

23. Який з іменників II відміни вжитий у acc.sg.:

- 1) magister;
- 2) soceri;
- 3) librum;
- 4) ornamentorum.

24. Яке закінчення потрібно додати до словозмінної основи іменника puer, щоб отримати форму acc.pl.:

- 1) -um,
- 2) -orum,
- 3) -os.

25. Яке із словосполучень вжито у abl.pl.:

- 1) magistro claro;
- 2) amicorum meorum;
- 3) discipulis bonis.

26. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: ____ discere debent.

- 1) discipulus;
- 2) discipuli;
- 3) discipulorum.

27. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: ____ movent, exempla trahunt.

- 1) verbum;
- 2) verba;
- 3) verbis.

28. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: ____ verus bonum magnum est.

- 1) amicus;
- 2) amici;
- 3) amico.

29. Підберіть відповідну форму і заповніть пропуск у реченнях: Magister Marcum vocat: „____ propera ad me!”.

- 1) Marcus;
- 2) Marco;
- 3) Marce.

30. Підберіть відповідну форму і заповніть пропуск у реченнях: Marcus Aemiliae ____ monstrat.

- 1) librum;
- 2) libro;
- 3) libris.

31. Підберіть відповідну форму і заповніть пропуск у реченнях: Opulenti viri Romani multos ____ habent.

- 1) servus;
- 2) servi;
- 3) servos.

32. Який з іменників II відміни вжитий у voc.sg.:

- 1) discipuli;

- 2) auxilio;
3) amice;
4) deorum.
- 33. Яке закінчення додати до словозмінної основи іменника *verbum*, щоб отримати форму *nom.pl.*:**
- 1) -a;
2) -is;
3) -os;
4) -orum.
- 34. Яке із словосполучень вжито у *acc.sg.*:**
- 1) *magistrum clarum*;
2) *puero bono*;
3) *viris honestis*.
- 35. Заповніть пропуск вибравши відповідну форму: *Non magnus numerus est ibi* ____.**
- 1) *rustici*;
2) *rusticorum*;
3) *rusticis*.
- 36. Заповніть пропуск вибравши відповідну форму: *Filius parvus* ____ *amat*.**
- 1) *ludi*;
2) *ludorum*;
3) *ludos*.
- 37. Заповніть пропуск вибравши відповідну форму: *Non libenter servi* ____ *parent*.**
- 1) *domini*;
2) *domino*;
3) *dominum*.
- 38. Виберіть відповідну форму і заповніть пропуск у реченнях: *Filius* ____ *vocat*.**
- 1) *medici*;
2) *medicorum*;
3) *medicos*.
- 39. Виберіть відповідну форму і заповніть пропуск у реченнях: *Servi* ____ *timent*.**
- 1) *dominus*;
2) *domini*;
3) *dominos*.
- 40. Виберіть відповідну форму і заповніть пропуск у реченнях: *O* ____ *cura te ipsum!***
- 1) *medicus*;
2) *medice*;
3) *medicos*.

Третя відміна іменників.

- 1. Який з іменників належить до історичної основи на приголосний звук:**
- 1) *mare*;
2) *animal*;
3) *homo*.
- 2. Які із словозмінних основ іменників III відміни дають номінатив з нульовим закінченням:**
- 1) на -с, -g;
2) на -t, -d;
3) на -l, -r.
- 3. Яка з форм є формою *dat.sg.* іменника *tempus*:**
- 1) *temporis*;
2) *tempori*;

- 3) tempore.
- 4. Мішана група іменників III відміни відрізняється від приголосної закінченням:**
- 1) gen.sg.;
 - 2) acc.sg.;
 - 3) gen.pl.
- 5. Іменники pater, mater, frater, iuvenis, canis належать до:**
- 1) приголосної;
 - 2) голосної;
 - 3) мішаної групи.
- 6. Який іменник належить до історичної основи на голосний і:**
- 1) corpus;
 - 2) orator;
 - 3) mare.
- 7. Які із словозмінних основ іменників III відміни дають номінатив із сигматичним закінченням:**
- 1) на -l, -r;
 - 2) на -n, -s;
 - 3) на -t, -d.
- 8. Яка з форм є формою dat.pl. іменника orator:**
- 1) oratore;
 - 2) oratores;
 - 3) oratoribus.
- 9. Який з іменників належить до мішаної групи:**
- 1) vulpes;
 - 2) animal;
 - 3) flos.
- 10. Який з іменників утворений від основи супіна:**
- 1) lector;
 - 2) timor;
 - 3) clamor.
- 11. Який іменник є нерівноскладовим:**
- 1) nubes, nubis;
 - 2) civis, civis;
 - 3) lac, lactis.
- 12. В результаті дії якого закону форма mos-is, mor-is:**
- 1) асиміляції;
 - 2) ротацізму;
 - 3) редукції.
- 13. Яка з форм є формою nom.pl. іменника mare:**
- 1) mare;
 - 2) maria;
 - 3) marium.
- 14. Іменник vis немає форм:**
- 1) gen. i dat. sg.;
 - 2) gen. i dat. pl.;
 - 3) acc. i abl. sg.
- 15. Який з іменників має значення діючої особи:**
- 1) defensor;
 - 2) lectio;
 - 3) visio.
- 16. Який з іменників вжитий у acc.sg.:**
- 1) carminis;

- 2) legionem;
3) mercedibus.
- 17. Яке із словосполучень вжито у dat.pl.:**
- 1) flos pulcher;
2) tempori bono;
3) oratoribus claris.
- 18. Яке закінчення потрібно додати до словозмінної основи іменника dolor, щоб утворити форму abl.pl.:**
- 1) -is;
2) -em;
3) -ibus.
- 19. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Virtus ___ ornat.**
- 1) hominem;
2) hominum;
3) hominibus.
- 20. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Amor patriae a ___ semper laudatur.**
- 1) scriptore;
2) scriptores;
3) scriptoribus.
- 21. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Varii ___ in horto sunt.**
- 1) flos,
2) flores,
3) floribus.
- 22. Словосполучення victor clarus має у gen.pl. форму:**
- 1) victoris clari;
2) victorum clarorum;
3) victoribus claris.
- 23. Який з іменників вжитий у abl.pl.:**
- 1) fluminis;
2) regibus;
3) veritatis.
- 24. Яке із словосполучень вжито у gen.pl.:**
- 1) oratoris sapientis;
2) urbis magnaе;
3) hominum audacium.
- 25. Яке закінчення потрібно додати до словозмінної основи іменника caput, щоб утворити форму acc.pl.:**
- 1) -is;
2) -a,
3) -ibus.
- 26. Заповніть пропуски, вибравши відповідну форму: Caesar ad flumen ___ ducebat.**
- 1) milite;
2) milites;
3) militibus.
- 27. Заповніть пропуски, вибравши відповідну форму: Homines cibo et ___ famem depellunt.**
- 1) potionis;
2) potionem;
3) potione.
- 28. Заповніть пропуски, вибравши відповідну форму: Multarum ___ origines incerta sunt.**
- 1) urbis;

- 2) urbes;
3) urbium.
- 29. Словосполучення exemplar clarum має у abl.pl. форму:**
- 1) exemplar clarum;
2) exemplaria clara;
3) exemplaribus claris.
- 30. Який з іменників вжитий у dat.sg.:**
- 1) caput;
2) rege;
3) civitati.
- 31. Яке із словосполучень вжито у acc.sg.:**
- 1) carminis clari;
2) iuvenem fortem;
3) homine claro.
- 32. Яке закінчення потрібно додати до словозмінної основи іменника avis, щоб утворити форму acc.pl.:**
- 1) -is;
2) -es;
3) -ium.
- 33. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Oculi, aures, os sunt partes ____ humani.**
- 1) capitis;
2) capiti;
3) capite.
- 34. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: ____ marium nostrorum varia sunt.**
- 1) animalia;
2) animalium;
3) animalibus.
- 35. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Mens sana in ____ sano.**
- 1) corpore;
2) corpora;
3) corporibus.
- 36. Словосполучення dens albus має у acc.sg. форму:**
- 1) dentem album;
2) dentes albi;
3) dentium alborum.

Четверта відміна іменників.

- 1. Який іменник належить до історичної основи на -й:**
- 1) corpus;
2) populus;
3) casus.
- 2. Які з іменників належать до винятків ІУ відміни:**
- 1) domus, manus;
2) artus, fructus;
3) vultus; risus.
- 3. Яка з форм перекладається «додому»:**
- 1) domum;
2) domo;
3) domi.
- 4. Словосполучення fructus maturus має у nom.pl. форму:**

- 1) fructus maturi;
 - 2) fructum maturorum;
 - 3) fructibus maturis.
5. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: ____ laus magna tribuebatur.
- 1) senatus;
 - 2) senatui;
 - 3) senatu.
6. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Magna est varietas ____ .
- 1) fructus;
 - 2) fructuum;
 - 3) fructibus.
7. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Marcus ____ lavat.
- 1) manui;
 - 2) manum;
 - 3) manuum.
8. У яких двох відмінках голосний історичної основи –и не зберігається:
- 1) nom. i gen. pl.;
 - 2) dat. i abl. pl.;
 - 3) acc. i voc. pl.
9. Який з іменників ІУ відміни належить до чоловічого роду:
- 1) gelu;
 - 2) genu;
 - 3) gradus.
10. Іменники status, visus, auditus утворені від основи:
- 1) інфекта;
 - 2) перфекта;
 - 3) супіна.
11. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: ____ sunt ornamenta et arma taurorum.
- 1) cornu;
 - 2) cornua;
 - 3) cornibus.
12. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: ____ arbor cognoscitur.
- 1) fructus;
 - 2) fructu;
 - 3) fructibus.
13. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Magnitudo illorum ____ .
- 1) fructu;
 - 2) fructuum;
 - 3) fructibus.
14. У яких з іменників ІУ відміни –и збереглося у dat. i abl.pl.:
- 1) artus, lacus;
 - 2) fructus, cornu;
 - 3) casus, exercitus.
15. Які з іменників ІУ відміни можуть мати паралельні форми на –ubus i –ibus:
- 1) domus, manus;
 - 2) tribus, lacus;
 - 3) quercus, specus.
16. Іменник domus утворює окремі форми за:
- 1) першою;
 - 2) другою;
 - 3) третьою відміною.

17. Словосполучення *arcus novus* має в *abl.sg.* форму:

- 1) *arcu novo*;
- 2) *arcuum novorum*;
- 3) *arcibus novis*.

18. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: *Da mihi ____ tuam.*

- 1) *manus*;
- 2) *manum*;
- 3) *manibus*.

19. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: ____ *Romanorum gloria magna est.*

- 1) *exercitui*;
- 2) *exercituum*;
- 3) *exercitibus*.

20. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: *Duces Romani magnum ____ in bello habebant.*

- 1) *usus*;
- 2) *usui*;
- 3) *usum*.

П'ята відміна іменників.

1. Який іменник належить до історичної основи на *-ē*:

- 1) *scriptor*;
- 2) *fructus*;
- 3) *fides*.

2. У яких формах голосний *e* зберігає свою довготу:

- 1) *dies*;
- 2) *diei*;
- 3) *die*.

3. Яке із словосполучень перекладаємо «удача», «щастя»:

- 1) *res adversae*;
- 2) *res gestae*;
- 3) *res secundae*.

4. Яке із словосполучень вжито у *gen. sg.*:

- 1) *diei longi*;
- 2) *rerum bonarum*;
- 3) *rebus adversis*.

5. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: *Es modus in ____ .*

- 1) *rerum*;
- 2) *re*;
- 3) *rebus*.

6. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: *Res parva saepe ____ magnarum initium est.*

- 1) *rei*;
- 2) *rerum*;
- 3) *rebus*.

7. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: *Longitudo ____ alia est aestate, alia hieme.*

- 1) *dies*;
- 2) *dierum*;
- 3) *diebus*.

8. Більшість іменників V відміни належать до:

- 1) чол.;

- 2) жін.;
3) сер.роду.
- 9. У якому із словосполучень іменник dies є чоловічого роду:**
- 1) dies festus;
2) dies constituta;
3) dies certa.
- 10. Яка з форм є формою асс.sg. іменника res:**
- 1) res;
2) rei;
3) rem.
- 11. Який варіант є правильним:**
- 1) Mare verborum, gutta rebus;
2) Mare verborum, gutta rerum;
3) Mare verborum, gutta rei.
- 12. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Administratio _____ ardua est.**
- 1) rei publicae;
2) rem publicam;
3) rerum publicarum.
- 13. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Philosophia est scientia _____ humanarum.**
- 1) rei;
2) rerum;
3) rebus.
- 14. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Pulchra _____ non semper est speculum boni animi.**
- 1) facies;
2) faciei;
3) facierum.
- 15. Який з іменників належить до V відміни:**
- 1) pes, pedis;
2) vulpes, vulpis;
3) res, rei.
- 16. Повністю в обох числах відмінюються такі іменники:**
- 1) res, dies;
2) fides, acies;
3) glacies, series.
- 17. Яка з поданих форм є формою dat.pl. іменника:**
- 1) die;
2) dierum;
3) diebus.
- 18. Що є правильним:**
- 1) Suaviter in modo, fortiter in re;
2) Suaviter in modo, fortiter in rem;
3) Suaviter in modo, fortiter in rerum.
- 19. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Dies _____ docet.**
- 1) diei;
2) diem;
3) diebus.
- 20. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: Est modus in _____ .**
- 1) res;
2) rerum;
3) rebus.

21. Заповніть пропуск, вибравши відповідну форму: ____ *bona confirmat animos*.

- 1) *spes*;
- 2) *spei*;
- 3) *spe*.

2. ПРИКМЕТНИК ТА ЙОГО ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ

1. У словосполученні *nauta bonus* прикметник відмінюється за:

- 1) першою;
- 2) другою;
- 3) третьою відміною.

2. Прикметники III відміни в основному мають основу на:

- 1) приголосний;
- 2) голосний звук.

3. Прикметник *pulcher* відмінюється за:

- 3) першою;
- 4) другою;
- 5) третьою відміною.

2. Прикметник *dives* відмінюється за:

- 1) приголосною;
- 2) голосною групою.

3. Словозмінну основу прикметників III відміни з одним закінченням визначаємо за формою:

- 1) *gen.sg.*;
- 2) *acc.sg.*;
- 3) *gen.pl.*

4. У словосполученні *poeta clarus* прикметник відмінюється за:

- 1) першою;
- 2) другою відміною.

5. Прикметники III відміни в основному мають основу на:

- 1) приголосний;
- 2) голосний звук.

6. Прикметник *rauper* відмінюється за:

- 1) приголосною;
- 2) голосною групою.

7. У словосполученні *magister bonus* прикметник відмінюється за:

- 1) першою;
- 2) другою;
- 3) третьою відміною.

8. До III відміни належать прикметники із закінченнями:

- 1) *-er, -a, -um*;
- 2) *-us, -a, -um*;
- 3) *-er, -is, -e*.

9. Прикметник *brevis*, *e* відмінюється за:

- 1) другою;
- 2) третьою;
- 3) першою відміною.

10. Всі латинські прикметники відповідно до закінчень належать до:

- 1) першої і другої;
- 2) першої, другої і третьої відміни.

11. Словозмінну основу прикметників двох і трьох закінчень визначаємо відкиданням закінчення *-is* від форми:

- 1) чоловічого;
 - 2) жіночого;
 - 3) середнього роду.
- 12. У словосполученні *agricola Romanus* прикметник відмінюється за:**
- 1) першою;
 - 2) другою;
 - 3) третьою відміною.
- 13. Найбільш чисельна група прикметників III відміни має в *nom.sg.*:**
- 1) одне;
 - 2) два;
 - 3) три закінчення.
- 14. Прикметник *audax* відмінюється за III відміною:**
- 1) приголосної;
 - 2) голосної;
 - 3) мішаної групи.
- 15. Прикметник *particeps* відмінюється за III відміною:**
- 1) приголосної;
 - 2) голосної;
 - 3) мішаної групи.
- 16. Який із прикметників відмінюється за голосною групою III відміни:**
- 1) *fortis, forte*;
 - 2) *vetus, veteris*;
 - 3) *niger, nigra, nigrum*.
- 17. Який з наведених прикметників належать до розряду прикметників III відміни:**
- 1) *magnus, magna, magnum*;
 - 2) *pulcher, pulchra, pulchrum*;
 - 3) *acer, acris, acre*.
- 18. Яка з форм прикметників вжита в *acc.pl.*:**
- 1) *felicem*;
 - 2) *libera*;
 - 3) *magnas*.
- 19. Словосполучення *nauta honestus* має у *gen.pl.* форму:**
- 1) *nautae honesti*;
 - 2) *nautarum honestorum*;
 - 3) *nautis honestis*.
- 20. Яке із словосполучень вжито в *acc.sg.*:**
- 1) *magnam potentiam*;
 - 2) *exemplorum pulchrorum*;
 - 3) *bellis longis*.
- 21. Доберіть відповідну форму і заповніть пропуск: *Sine amico ___ vita mala est.***
- 1) *bono*;
 - 2) *bonis*;
 - 3) *bonas*.
- 22. Доберіть відповідну форму і заповніть пропуск: *Aeterna est virorum ___ memoria.***
- 1) *clari*;
 - 2) *claro*;
 - 3) *clarorum*.
- 23. Доберіть відповідну форму і заповніть пропуск: *De lingua ___ veniunt incommoda multa.***
- 1) *stulta*;
 - 2) *stultae*;
 - 3) *stultis*.

24. Який з наведених прикметників III відміни належить до прикметників одного закінчення:
- 1) sapiens, sapientis;
 - 2) celer, celeris, celere;
 - 3) fortis, forte.
25. Яка з форм прикметників вжита в gen.pl.:
- 1) brevi;
 - 2) liberis;
 - 3) felicitium.
26. Словосполучення poeta clarus має в abl.sg. форму:
- 1) poeta claro;
 - 2) poetae clari;
 - 3) poetis claris.
27. Яке із словосполучень вжито у acc.pl.:
- 1) bestiam feram;
 - 2) poetas claros;
 - 3) historiis longis.
28. Доберіть відповідну форму і заповніть пропуск: Puero libri _____ sunt.
- 1) boni;
 - 2) bonorum;
 - 3) bonos.
29. Доберіть відповідну форму і заповніть пропуск: A filia mea litteras ____ accipio.
- 1) longa;
 - 2) longas;
 - 3) longae.
30. Доберіть відповідну форму і заповніть пропуск: Omne initium _____ est.
- 1) difficile;
 - 2) difficilis;
 - 3) difficilia.
31. Який з наведених прикметників відмінюється за голосною групою III відміни:
- 1) audax, audacis;
 - 2) princeps, principis;
 - 3) vetus, veteris.
32. Яка з форм прикметників вжита в dat.sg.:
- 1) diviti;
 - 2) principis;
 - 3) sapientium.
33. Словосполучення incola liber має в acc.pl. форму:
- 1) incola liber;
 - 2) incolam liberum;
 - 3) incolas liberos.
34. Яке із словосполучень вжито в dat.sg.:
- 1) domino bono;
 - 2) dominō bonō;
 - 3) dominis bonis.
35. Доберіть відповідну форму і заповніть пропуск: Da poeta _____ magister amicis narrare amat.
- 1) claro;
 - 2) clarorum;
 - 3) claris.
36. Доберіть відповідну форму і заповніть пропуск: De temporibus ____ ex libris cognoscimus.

- 1) antiquis;
- 2) antiqui;
- 3) antiquus.

37. Доберіть відповідну форму і заповніть пропуск: *Veritatis oratio* ___ *est*.

- 1) simplex;
- 2) simplicis;
- 3) simplici.

3. ДІЄСЛОВО ТА ЙОГО ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ.

Часи системи інфекта

1. До часів системи інфекта належать:

- 1) praesens, imperfectum, futurum I;
- 2) perfectum, plusquamperfectum,
- 3) futurum II.

2. У залежності від закінчення голосного основи інфекта правильні дієслова діляться на:

- 1) три;
- 2) чотири;
- 3) п'ять дієвідмін:

3. Від яких трьох основ утворюються усі форми дієслів:

- 1) інфекта, перфекта, супіна;
- 2) інфінітива,
- 3) футурум.

4. Приналежність дієслова до певної дієвідміни визначаємо:

- 1) голосним, що стоїть перед суфіксом неозначеної форми;
- 2) за голосним суфікса неозначеної форми;
- 3) за голосним, що стоїть після суфікса неозначеної форми.

5. Який елемент відкидаємо від інфінітива для визначення основи інфекта дієслів I, II, III дієвідмін:

- 1) – re;
- 2) – ěre;
- 3) – ire.

6. До часів системи перфекта належать:

- 1) perfectum, plusquamperfectum, futurum II;
- 2) praesens, imperfectum;
- 3) futurum I.

7. Основні форми правильного дієслова такі:

- 1) praesens ind.act., perfectum ind.act., supinum, infinitivus praesentis act.;
- 2) praesens ind.pass., futurum I ind.act., futurum II ind.act.;
- 3) plusquamperfectum ind.act., perfectum ind.pass., futurum I ind.pass.

8. Який із часів відносимо до минулого:

- 1) praesens;
- 2) futurum II;
- 3) perfectum.

9. Форми теперішнього часу утворюються додаванням закінчень до основи:

- 1) інфекта;
- 2) перфекта;
- 3) супіна.

- 10. Наказовий спосіб 2 ос.мн. для дієслів I, II, IV дієвідмін утворюється додаванням до основи закінчення:**
- 1) – e;
 - 2) – i;
 - 3) – te.
- 11. Яке з дієслів належить до III дієвідміни:**
- 1) laborare;
 - 2) movēre;
 - 3) agēre;
 - 4) audire.
- 12. Яке з дієслів вжите у I ос.од.:**
- 1) laboro;
 - 2) debes;
 - 3) credit;
 - 4) legimus.
- 13. Додайте до основи інфекта para- дієслова parare закінчення 3 ос.мн.:**
- 1) –o;
 - 2) –s;
 - 3) –t;
 - 4) –mus;
 - 5) –tis;
 - 6) –nt.
- 14. Яка з форм перекладається «ми є»:**
- 1) sum;
 - 2) est;
 - 3) estis;
 - 4) sumus.
- 15. Виберіть правильний варіант перекладу форми lege!**
- 1) читайте!
 - 2) читай!
- 16. Яке з дієслів належить до II дієвідміни:**
- 1) clamare;
 - 2) docēre;
 - 3) dicēre;
- 17. Яке з дієслів вжите у 2 ос.мн.:**
- 1) disco;
 - 2) vales;
 - 3) legimus;
 - 4) auditis.
- 18. Додайте до основи інфекта debe- дієслова debere закінчення 2 ос.од.:**
- 1) –o;
 - 2) –s;
 - 3) –t.
- 19. Форму дієслова ornatis перекладаємо:**
- 1) ми прикрашаємо;
 - 2) ви прикрашаєте;
 - 3) вони прикрашають.
- 20. Виберіть відповідну дієслівну форму і вставте в речення: Luna et stellae noctu terram**
-
- 1) illustras;
 - 2) illustramus;
 - 3) illustrant.

21. Виберіть відповідну дієслівну форму і вставте в речення: *Puellae statuam rosis* ____ .
- 1) ornas;
 - 2) ornat;
 - 3) ornant.
22. Виберіть відповідну дієслівну форму і вставте в речення: *Magistra fabulam* ____ .
- 1) legis;
 - 2) legit;
 - 3) legere.
23. Яке з дієслів належить до II дієвідміни:
- 1) docēre;
 - 2) facēre;
 - 3) servīre.
24. Яке з дієслів вжите у 3 ос.мн.:
- 1) erras;
 - 2) docet;
 - 3) habemus;
 - 4) respondetis;
 - 5) habent.
25. Додайте до основи інфекта *servi* дієслова *servire* закінчення 2 ос.мн.:
- 1) –mus;
 - 2) –tis;
 - 3) –nt.
26. Дієслово *esse* має основних форм:
- 1) дві;
 - 2) три;
 - 3) чотири.
27. Виберіть потрібну форму і заповніть пропуск: *Historia* ____ *magistra vitae*.
- 1) sum;
 - 2) est;
 - 3) sumus.
28. Виберіть потрібну форму і заповніть пропуск: *Magistra puellam* ____ .
- 1) laudo;
 - 2) laudat;
 - 3) laudant.
29. Виберіть потрібну форму і заповніть пропуск: *Patriam* ____ *debemus*.
- 1) amo;
 - 2) amare;
 - 3) amant.
30. *Imperfectum* утворюємо від основи:
- 1) інфекта;
 - 2) перфекта;
 - 3) супіна.
31. Форма *eram* виникла з *esam* відповідно до дії закону:
- 1) асиміляції;
 - 2) редукції;
 - 3) ротацізму.
32. Яке з дієслів вжите в *imperfectum ind.pass.* 2 ос.мн.:
- 1) errabam;
 - 2) ferebar;
 - 3) pellebaris;
 - 4) ornamini;
 - 5) audiebamini.

33. Форму дієслова *movebatur* перекладаємо:

- 1) мене рухали;
- 2) нас рухали;
- 3) їх рухали.

34. Заповніть пропуск, вибравши потрібну форму: *Pueros domum remitemus, te autem merito _____*.

- 1) punio;
- 2) puniebas;
- 3) puniemus.

35. Заповніть пропуск, вибравши потрібну форму: *Antiqui populi multos deos _____*.

- 1) colebam;
- 2) coles;
- 3) colebant.

36. Заповніть пропуск, вибравши потрібну форму: *Donec eris felix, multos _____ amicos*.

- 1) numerabo;
- 2) numerabas;
- 3) numerabis.

37. Imperfectum ind.act. et pass. утворюється додаванням до основи інфекта суфіксів:

- 1) для I і II дієвідмін -eba; III і IV -ba;
- 2) для I і II дієвідмін -ba; III і IV -eba.

38. Futurum I ind. act. et pass. дієслів I та II дієвідмін утворюється додаванням суфікса:

- 1) - a;
- 2) - e;
- 3) - b.

39. Яке з дієслів вжите у 3 ос.одн. futurum I ind. pass.:

- 1) mutabor;
- 2) ornaberis;
- 3) mittetur;
- 4) audientur.

40. Форма *laudabuntur* перекладається:

- 1) вони будуть хвалитися;
- 2) вони хваляться;
- 3) вони хвалились.

41. Заповніть пропуск, вибравши потрібну форму: *Matronae Romanae deabus _____*.

- 1) sacrificabam;
- 2) sacrificabar;
- 3) sacrificabant.

42. Заповніть пропуск, вибравши потрібну форму: *Graeci et Romani multos deos _____*.

- 1) colebam;
- 2) colebamus;
- 3) colebant.

43. Заповніть пропуск, вибравши потрібну форму: *Quod hodie non est, id _____ eras*.

- 1) ero;
- 2) erit;
- 3) erimus.

44. Форма *imperfectum ind.* дієслова бути утворюється за допомогою суфікса:

- 1) - a;
- 2) - ba;
- 3) - eba.

45. Які з форм вжиті у *futurum I ind.act.*:

- 1) ornabor, legar;
- 2) moves, legebam;

- 3) eram, ornabant.
- 46. Яке з дієслів вжите у 2 ос.мн. imperfectum ind.act.:**
- 1) audiebar;
 - 2) veniebas;
 - 3) scribebant;
 - 4) errabatis.
- 47. Яка з форм перекладається «ми готувалися»:**
- 1) parabar;
 - 2) parabamur;
 - 3) parabamini.
- 48. Заповніть пропуск, вибравши потрібну форму: Qui seminat mala, ___ mala.**
- 1) metam;
 - 2) metet;
 - 3) metent.
- 49. Заповніть пропуск, вибравши потрібну форму: Proeliis et bellis Romani semper ____ .**
- 1) delectabaris;
 - 2) delectabatur;
 - 3) delectabantur.
- 50. Заповніть пропуск, вибравши потрібну форму: Domini servos iniuste ____ .**
- 1) puniebam;
 - 2) puniebat;
 - 3) puniebant.

Часи системи перфекта

- 1. Futurum II ind.act. має у I ос. одн. закінчення:**
- 1) – m;
 - 2) – o.
- 2. Часи системи перфекта пасивного стану утворюються поєднанням з дієсловом бути форми:**
- 1) participium praesentis activi;
 - 2) participium perfecti passivi;
 - 3) participium futuri activi.
- 3. Яка з форм вжита у perfectum ind. act. 3 ос. одн.:**
- 1) educavi;
 - 2) tulit;
 - 3) portaverant.
- 4. У якому часі вжито підкреслене дієслово у реченні: Liberi praesidio erunt, si bene educati erunt.**
- 1) perfectum ind. pass.;
 - 2) plusquamperfectum ind. pass.;
 - 3) futurum II ind. pas.
- 5. Яка з форм вжита у 3 ос. одн. futurum II ind. pass.:**
- 1) ornavit;
 - 2) crediderint;
 - 3) statum erit.
- 6. Основу перфекта отримуємо, відкинувши від словникової форми закінчення:**
- 1) –o;
 - 2) –um;
 - 3) –i.
- 7. Яка з форм вжита у plusquamperfectum ind. act. I ос. мн.:**
- 1) promiseris;

- 2) audiveramus;
3) respondebunt.
- 8. Яка з форм вжита у futurum II ind. pass.:**
- 1) lectus sum;
2) auditus eram;
3) educatus ero.
- 9. Яке з речень перекладається «Легіони були раніше приведені»:**
- 1) Legiones ductae sunt;
2) Legiones ductae erant;
3) Legiones ductae erunt.
- 10. У якому часі вжите дієслово у реченні: Eae legiones conscriptae erant.**
- 1) perfectum indicativi passivi;
2) plusquamperfectum indicativi passivi;
3) futurum II indicativi passivi.
- 11. Plusquamperfectum indicativi activi утворюється додаванням суфікса:**
- 1) –er;
2) –era;
3) –eri.
- 12. Форма perfectum ind. pass. утворюється додаванням до Р.Р. основного дієслова форми бути в:**
- 1) praesens indicativi;
2) imperfectum indicativi;
3) futurum I indicativi.
- 13. Яке закінчення потрібно додати до основи перфекта дієслова vincō, щоб отримати форму 2 ос. одн.:**
- 1) –isti;
2) –imus;
3) –istis;.
- 14. Яке з речень перекладається: «Книжки будуть прочитані»:**
- 1) Libri lecti sunt;
2) Libri lecti erant;
3) Libri lecti erunt.
- 15. У якому часі вжите підкреслене дієслово у реченні: Medicus curaverat, natura sanavit.**
- 1) perfectum indicativi activi;
2) plusquamperfectum indicativi activi;
3) futurum II indicativi activi.

Рекомендована література

1. Дяків О. Ю., Петришин М. Й. *Lingua Latina*: Для студентів гуманітарних факультетів. – Івано-Франківськ: Гостинець, 2006. – 228 с.
2. Звонська Л. Л., Шовковий В. М. Латинська мова: Для студентів гуманітарних спеціальностей, філософів, істориків, теологів. – Київ: “Знання”, 2006. – 711 с.
3. Литвинов В. Д., Скорина Л. П. Латинська мова: Для студентів факультетів іноземних мов. – Київ: Вища школа, 1990. – 247 с.
4. Маслюк В.П., Оленич Р.М. “Латинська мова” – Л., 1975 – 216 с.
5. Мушак Ю.Ф. “Латинська мова” - Видавництво Львівського університету, 1964 – 250 с.
6. Оленич Р.М. “Латинська мова” – вид. 2-ге, випр. – Л.: Світ. 2001. – 352 с.
7. Ревак Н. Г., Сулим В. Т. Латинська мова (для неспеціальних факультетів). – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 440 с.
8. Сак Ю.М. “Латинська мова. Посібник для студентів заочного факультету Ужгородського державного університету”. - Видавництво Ужгородського університету, 1972.
9. Світлична Є. І. Латинська мова. – К.: ЦУЛ, 2011. – 440 с.
10. Скорина Л. П., Сенів М. Г., Постова Н.С. *Porta antiqua*. – Київ: Вища школа, 1994. – 272 с.
11. Скорина Л. П., Чуракова Л. П. Латинська мова для студентів-юристів. – Київ: Вища школа, 1995. – 255 с.
12. Цимбалюк Ю.В. Латинські прислів'я і приказки. – Київ, 1990. – 436 с.
13. Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь - М., 1986.

ЗМІСТ

ВСТУПНІ ВІДОМОСТІ	3	
НАВЧАЛЬНІ ТЕКСТИ ДО ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ ГРАМАТИКИ	4	
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З МОРФОЛОГІЇ ДЛЯ ПРОГРАМОВОГО КОНТРОЛЮ	22	
ІМЕННИК ТА ЙОГО ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ.		
Перша відміна іменників.....	22	
Друга відміна іменників.....	25	
Третя відміна іменників.....	28	
Четверта відміна іменників.....	31	
П'ята відміна іменників.....	33	
ПРИКМЕТНИК ТА ЙОГО ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ		35
ДІЄСЛОВО ТА ЙОГО ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ.		
Часи системи інфекта.....	38	
Часи системи перфекта.....	42	
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....		44